

OD REDAKCJI

Planując trzeci zeszyt Przeglądu Socjologicznego, spodziewaliśmy się, że do redakcji napłyną oparte na prowadzonych na bieżąco badaniach empirycznych artykuły opisujące aktualne, istotne problemy społeczne zwłaszcza te wynikające z nakładających się na siebie kryzysów – pandemii, wojny w Ukrainie, dramatu humanitarnego na polsko-białoruskiej granicy, problemów gospodarczych. Zestaw tekstów, które publikujemy jest jednak bardzo różnorodny; są w nim zarówno teksty oparte o „gorące” badania empiryczne, jak i te oparte na rozważaniach teoretycznych. Ta różnorodność może być związana z brakiem formalnej definicji „socjologii gorącej”, jak i ze specyfiką funkcjonowania współczesnej akademii. Można bowiem przypuszczać, że badacze i badaczki uwikłani w długoletnie granty badawcze w ograniczonym stopniu mają możliwość analizowania „bieżącej” problematyki, zwłaszcza, że często przedsięwzięcie takie – z racji specyfiki procedur ubiegania się o środki – musiałyby być realizowane bez wsparcia finansowego. Zapraszamy zatem do lektury, świadome tego, że zarówno układ artykułów, jak i zamieszczone w nich treści odbiegają od tych tradycyjnie przyjętego w naszym czasopiśmie.

Zeszyt otwiera esej Victora Stepanenki, który analizując obecną sytuację społeczeństwa ukraińskiego dotkniętego niezwykle głęboką społeczną traumą, zwraca uwagę na procesy stanowiące skutek wojny – np. ograniczenie wolności mediów w Ukrainie. Interpretacje Autora dotyczą stanu z pierwszej połowy roku 2022, a przecież dalej trwa drastyczny teatr wojenny i każdy dzień przynosi nowe poruszające informacje z Ukrainy. Takie „otwarcie” zeszytu jest hołdem redakcji wobec osób broniących demokratycznego państwa, powtórnie – i brutalnie zaatakowanego przez putinowski reżim – oraz zwykłych ludzi, uwikłanych w historię, w indywidualne i kolektywne trajektorie cierpienia.

Pierwszym pełnym tekstem naukowym jest teoretyczny artykuł Tomasza Piróga, w którym autor przedstawia socjologiczne konotacje tytułowego terminu. Piróg nie koncentruje się na ususach typowych dla dyskursu polityki społecznej, czy też szerzej polityk Unii Europejskiej. Wskazuje natomiast na zbieżność pojęcia spójności społecznej z refleksją socjologii tradycyjnej i bardziej współczesnej na temat więzi społecznej, gęstości moralnej, socjalizacji pierwotnej i wtórnej, integracji i dezintegracji systemowej/społecznej, czy też z mikrosocjologicznymi wątkami spójności społecznej i grupowej.

Tekst Piotra Juskowiaka może być zaskoczeniem dla Czytelniczek i Czytelników z racji podjętej przez Autora refleksji nad etycznie działającymi ogrodami zoologicznymi. To analiza współczesnych instytucjonalnych trendów w ochronie przyrody, zwłaszcza *niehumanistycznego życia* w procesie, w którym ogrody zoologiczne – wcześniej parki rozrywki, nierzadko stanowiące miejsca przemocy wobec zwierząt – stać się mają azyłem dla gatunków pełniącym rolę w przeciwdziałaniu szóstemu wymieraniu gatunków. Juskowiak w perspektywie globalnej, europejskiej, ale także polskiej, pisze o historii ogrodów zoologicznych, o ich refunkcjonalizacji, a także o współczesnych dylematach etycznych, sporach i napięciach towarzyszących ich działaniu. Prawa zwierząt i katastrofa klimatyczna stanowią oczywiste, a jednocześnie subtelne tło artykułu.

Kolejne cztery teksty uznajemy za znacznie zróżnicowane przykłady refleksji osadzonej w nurcie gorącej socjologii. Piotr Kępski – w oparciu o założenia społecznego konstrukcjonizmu oraz klasyczne pojęcia Foucaulta – analizuje możliwy wpływ biowładzy i medykalizacji na zbiorowe zachowania w okresie pandemii. Autor analizuje znaczenie społecznych przekonań, wyobrażeń, obrazów medialnych oraz dyskursu medialnego dotyczącego COVID-19 w kontekście zaufania społecznego, w szczególności zaufania do medycyny i rządów. Odnosi się zarówno do strategii mediów, w tym polskich mediów rządowych, polityk realizowanych przez władze, jak i do teorii spiskowych. Wskazuje na znaczenie procesów medykalizacji w pandemii, jak i znaczenie propagandy i działań ruchów antyszczepionkowych.

Inny charakter ma artykuł Magdaleny Dudkiewicz, która odwołując się do własnych doświadczeń badawczych podejmuje kwestie ewaluacji projektów i programów realizowanych przez władze samorządowe. W tekście znajdziemy uwagi na temat podobieństwa gorącej socjologii do (*participatory*) *action research* – badania ewaluacyjne z racji ich kontekstu społecznego Autorka umiejscawia właśnie w tym paradygmacie. Badania ewaluacyjne charakteryzowane są jako „gorące” z racji „podnoszących temperaturę” czynników w relacjach między zleceniodawcami ewaluacji a zleceniobiorcami. Dudkiewicz wskazuje także na konsekwencje pandemii COVID-19 dla prowadzenia takich badań.

Z kolei Agnieszka Golczyńska-Grondas na podstawie analizy postów i komentarzy w mediach społecznościowych przedstawia społeczny podział na zasługujących i niezasługujących na współczucie, stanowiący podstawę społecznego rynku współczucia i rozgrywanej się na nim rywalizacji. Podstawą analizy są treści dotyczące osób uchodzących na granicy polsko-białoruskiej oraz uciekających z Ukrainy Społeczne procesy wartościowania różnych kategorii Innych przybywających do kraju powiązane są zdaniem autorki ze zjawiskiem instytu-

cjonalizacji bezkarności. Tekst kończą uwagi na temat roli socjologii i socjologów w dokumentowaniu bieżących kryzysów i wydarzeń.

Blok tematyczny zamyka artykuł Katarzyny Rabiej-Sienickiej, w którym wracamy do skutków pandemii, tym razem w sferze pracy, zwłaszcza w coworkingu. Autorka zastanawia się nad znaczeniem wsparcia społecznego, solidarności, doświadczeniem niepewności oraz ryzyka, a także nad możliwością przezwyciężenia społecznych aspektów izolacji. Rozważa te problemy na przykładzie funkcjonowania przestrzeni coworkingowych w czasie pierwszej fali pandemii COVID-19 na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety internetowej z użytkownikami tych przestrzeni – freelancerami i mikroprzedsiębiorcami.

Blok wielotematyczny zawiera dwa artykuły, których problematyka jest także bardzo aktualna. Kamil Filipek na podstawie ankietowych badań ilościowych analizuje czynniki istotne w wyborach dotyczących jednej z najistotniejszych praktyk uspołecznienia – a mianowicie dzielenia się „za darmo” i „dla zysku” realizowanych za pośrednictwem mediów społecznościowych. Dzielenie się miało w zrealizowanych przez Autora badaniach wymiar zarówno symboliczny (wiedza, informacje), jak i materialny (przedmioty, ubrania). Z kolei Edyta Tobiasiewicz zajmuje się innowacyjnymi organizacjami zawodowymi – start-upami technologicznymi i podejmuje próbę scharakteryzowania mechanizmów stratyfikacji płciowej w tego typu organizacjach. Wyniki badań jakościowych przeprowadzonych przez Autorkę pozwalają na wskazanie ograniczeń oraz zaproponowanie reinterpretacji koncepcji „szklanej piwnicy”, „szklanych ścian” czy „płciowej segregacji horyzontalnej”, które wykorzystywane są w literaturze do opisu procesów stratyfikacji mężczyzn i kobiet w miejscu pracy.

Ostatnią pozycję w zeszycie stanowi recenzja książki „Etyka badań jakościowych w praktyce. Analiza doświadczeń badaczy z osobami podatnymi na zranienie” (autorstwa Adrianny Surmiak). O przygotowanie tej recenzji poprosiliśmy tym razem nie socjologa, ale historyka, specjalistę w zakresie *oral history* – Jakuba Gałęziowskiego, który sam prowadzi badania z udziałem osób, dla których cierpienie stało się bardzo istotnym doświadczeniem biograficznym.